

Triest einde voor de 'papier fabriek gezegd zonder einde' in Meerssen

Enkele weken geleden leefde het personeel van de papierfabriek in Weert bij Meerssen tussen hoop en vrees. De laatste eigenaar, 'Favini', had de fabriek gesloten, maar ondernemer Jack Giesen uit Bunde wilde het bedrijf met de complete inboedel opkopen om een doorstart te maken. Helaas gooide de kredietcrisis roet in het eten. Giesen kreeg de benodigde leningen niet rond en het machinepark werd verkocht. Zo kwam er een einde aan een kleine 170 jaar papierfabricage in Weert.

De geschiedenis van de papierfabriek in Weert begint op 29 april 1840. Op die dag koopt papierfabrikant 'Tielens en Schrammen' via een stroman de volmolen van lakenfabrikant Hanckar. De firma had op dat moment reeds de papiermolen in Mechelen bij Wittem in bezit. Daar hadden enkele telgen van de families Tielens en Schrammen zich in 1837 ingekocht bij de papierfabrikant Charles Engels. Deze Engels was afkomstig uit Düren en had in 1829 de papierfabriek in de Commandeursmolen in Mechelen gekocht. Bijzonder is dat hij hier het eerste machinale papier van Nederland vervaardigde. De gangbare productiewijze was het 'scheppen' van papier. Dat houdt in dat met behulp van een raster uit een van voden gemaakte brij losse vellen papier worden geschept. Dit gebeurt handmatig. Dankzij de innovatie die Engels introduceerde kon papier machinaal worden geproduceerd. Het papier werd door stoomverhitte cilinders gedroogd en in 'lange banen', dus niet als losse vellen, opgerold. Men sprak wel van 'papier zonder einde'.

Tielens en Schrammen zetten deze productiemethode met succes voort in hun 'papier fabriek gezegd zonder einde' in Meerssen (dit 'zonder einde' sloeg dus op het papier en niet op de fabriek).

Tekening van Philip van Gulpen van de papierfabriek van Tielens en Schrammen, circa 1855. Op de voorgrond de Geul. Rechtsonder mondt de overdekte molenbeek uit in het riviertje. Het water van deze beek dreef oorspronkelijk de molenraderen en later de turbines van de fabriek aan.

De villa bij de fabriek, gebouwd in 1887. De komende tijd zullen de fabrieksgebouwen worden gesloopt. De villa blijft behouden en zal onderdeel gaan uitmaken van de 'landgoederenzone' tussen Maastricht en Meerssen.

Innovatieve ondernemers

Maastricht is in vergelijking met de rest van Nederland vroeg geïndustrialiseerd. We kennen het succesverhaal van Petrus Regout, die in de jaren 1830 een reeks

bedrijven startte. Maar Regout was niet de enige ondernemer. Zo werd door de reeds genoemde Hanckar in zijn lakenfabriek 'De Vijf Koppen' in 1832 als eerste in Maastricht een stoommachine geplaatst.

De Maastrichtse families Tielens en Schrammen hadden geen traditie op het vlak van de nijverheid. De Tielensen waren bankiers en de familie Schrammen hield zich bezig met de handel, met name de graanhandel. Wellicht aangestoken door het succes van Regout, die van huis uit ook geen fabrikant was, hebben enkele leden van de families Tielens en Schrammen op een gegeven moment het plan opgevat om zich bezig te gaan houden met de productie

van goederen. Ze beschikten zelf niet over de nodige kennis. Vandaar dat ze zich bij Engels inkochten. Ook werd gekwalificeerd personeel geworven, zoals de werktuigkundige Jean Cartier uit Frankrijk, die eerder werkzaam was geweest op de Maasmolen van Dubois. Cartiers zoon vroeg in 1840 een octrooi aan voor 'een werktuig ter zuivering en witmaken van lommen bestemd tot het vervaardigen van schrijfpapier. Ook de machines moesten van superieure kwaliteit zijn. In 1845 kocht 'Tielens en Schrammen' een papiermachine van de firma Chapelle, die te zien was geweest op de 'Exposition des Produits de l'Industrialisation Nationale' te Parijs. Omdat werd aangetoond dat een der-

gelijke machine niet in Nederland kon worden gemaakt, hoefden geen invoerrechten te worden betaald. Ook op politiek vlak wisten Tielens en Schrammen hun invloed aan te wenden. De directeuren Jean Tielens en Theodoor Schrammen zaten in het bestuur van de Kamer van Koophandel. De grieven die hier werden geuit over met name de handelsbeperkingen die de industrie werden opgelegd komen we vrijwel letterlijk tegen in de jaarverslagen van de provincie.

Overvleugeld

De papierfabriek in Weert is altijd een innovatief bedrijf gebleven, maar het was een 'kleine speler'. Men opereerde in een 'niche' van de papiermarkt, zoals de laatste jaren op het vlak van gekleurd papier van hoge kwaliteit. En daar is natuurlijk niks mis mee, maar het gevaar bestaat dat je als bedrijf wordt overvleugeld door grotere concurrenten. Dat gebeurde misschien al kort na 1850. In dat jaar

werd in Maastricht met Luiks kapitaal papierfabriek Lhoëst-Weustenraad & Cie opgericht, de voorloper van de Koninklijke Nederlandse Papierfabriek (KNP). In 1855 had dit bedrijf al driehonderd werknemers in dienst, tweehonderd meer dan de fabriek in Meerssen.

Op 1 juni 1959, na 46 jaar aan de fabriek verbonden te zijn geweest, nam Louis Amedée Tielens, ofwel 'Mijnheer Louis', afscheid als directeur van de fabriek. Hij was de laatste nazaat van de oprichters die in directie zat. In 1889 had de familie Schrammen zich

al teruggetrokken. In 1963 fuseerde Tielens Papierfabriek N.V. 'tegen de achtergrond van de éénwording van Europa' met de papierfabriek Gelderland N.V. uit Nijmegen. In 1972 ging de fabriek in Weert de naam KNP Meerssen dragen, en in 1996 Meerssen Papier, dat onderdeel was van de Gelderse Papiergroep, die weer voor zeventig procent in handen was van KNP BT, een fusie van KNP Leykam (in 1993 had de KNP het Oostenrijkse Leykam gedeeltelijk overgenomen), Bührmann Tetterode en VRG. Deze wirwar van namen maakt duidelijk dat er heel wat 'geschoven' is in de papierbranche. Het stadium dat de papierfabricage een nationale aangelegenheid was, is gepasseerd. KNP BT is in 1997 overgenomen door het Zuid-Afrikaanse Sappi. De fabriek in Meerssen werd in 2000 gekocht door het Italiaanse Favini.

De toekomst van menig bedrijf is vandaag de dag in handen van een directie en aandeelhouders die wereldwijd actief zijn en geen persoonlijke binding hebben met een lokale vestiging. Als een 'branch' gesloten moet worden om de winstverwachtingen op te schroeven, dan gebeurt dat. Daarom is het eens zo triest dat het initiatief van een lokale ondernemer, Jack Giesen, getorpedeerd is door de globale kredietcrisis.

Frank Hovens

Literatuur: Frank Hovens, 'De Papier fabriek gezegd zonder einde van de Heeren Tielens en Schrammen', in: Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal 1996. Bronnen: bedrijfsarchief Tielens, Provinciaal archief, archief Kamer van Koophandel, Bevolkingsregister Maastricht.

Portret van Jean Tielens (1797-1860), een van de directeuren van de papierfabriek. Hij woonde in de Bredestraat 43/45. Zijn broer Mathieu (1802-1856), mededirecteur, woonde op de Markt 20. De familie Tielens had een buitengoed, de Weertter Hof, gelegen op loopafstand van de papierfabriek.

Portret van directeur Theo Schrammen (1794-1868). Hij woonde op de Boschstraat 104 (Hotel Du Chêne).

Archiefsprokkels

De vaste rubriek 'Archiefsprokkels' wordt verzorgd door medewerkers van het Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een

hele pagina met een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht. Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen

op www.rhcl.nl. Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 - 328 55 00, info@rhcl.nl

historisch centrum limburg